ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΣΤΑ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

ΤΜΗΜΑΤΑ Γ ΛΥΚΕΙΟΥ

23-3-2024

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Το δικαίωμα στην ελπίδα

[Το κείμενο που ακολουθεί είναι ομιλία που εκφωνήθηκε στη Harvard Memorial Ghurch, στις 2 Μαρτίου 1965]

Πριν από λίγα χρόνια ο ανθρωπιστής και φιλόσοφος Ernst Bloch έγινε γνωστός μέσα από το δίτομο έργο του για την ελπίδα, για τις ελπίδες των ανθρώπων τόσο στην προσωπική τους ζωή όσο και στην κοινωνικοπολιτική. Αναγνωρίζει ότι ως κάποιο βαθμό η ελπίδα είναι μια μόνιμη δύναμη σε κάθε άνθρωπο, μια κινητήρια δύναμη για όσο ζει. Πρέπει να συμφωνήσουμε μαζί του όταν εξετάζουμε τόσο τον εαυτό μας όσο και την ανθρώπινη ιστορία και μπορεί να αναρωτηθούμε γιατί τόσο σπάνια οι φιλόσοφοι και οι θεολόγοι μιλούν για αυτό το φαινόμενο, για τη ρίζα και την αιτιολόγησή του. Δεν ρωτούν τι είδους δύναμη είναι αυτή που δημιουργεί και διατηρεί την ελπίδα, ακόμα και όταν όλα φαίνεται ότι την αντικρούουν. Αντ΄ αυτού, υποτιμούν την ελπίδα αποκαλώντας τη ευσεβή πόθο[1] ή ουτοπική φαντασία.

Αλλά κανείς δεν μπορεί να ζήσει χωρίς ελπίδα, ακόμα κι αν αυτή αφορά τα πιο ευτελή πράγματα που δίνουν μια κάποια ικανοποίηση, ακόμα και κάτω από τις χειρότερες συνθήκες, ακόμα και στη φτώχεια, την ασθένεια και την κοινωνική αποτυχία. Χωρίς ελπίδα η τάση της ζωής μας προς το μέλλον θα εξαφανιζόταν και, μαζί της, η ίδια η ζωή. Θα καταλήγαμε σε απόγνωση- μια λέξη που στα αγγλικά σήμαινε αρχικά χωρίς ελπίδα- ή σε θανατηφόρα αδιαφορία. Επομένως θέλω να θέσω το ερώτημα: Έχουμε δικαίωμα να ελπίζουμε; Υπάρχει ελπίδα για έθνη και κινήματα, για την ανθρωπότητα και ίσως για ολόκληρη τη ζωή, για ολόκληρο το σύμπαν;

Υπάρχει μια ιδέα που έχει κατακυριεύσει τη φαντασία του δυτικού ανθρώπου, αλλά έχει ήδη εξασθενίσει λόγω των φρικαλεοτήτων που έχουν συμβεί στον αιώνα μας. Είναι η ιδέα της προόδου προς την εκπλήρωση των αρχαιότερων ελπίδων μας. Αυτό βέβαια παραμένει ως ακρωτηριασμένη συνείδηση, μια ημισυνειδητή[2] πίστη πολλών ανθρώπων σήμερα. Είναι συχνά η μόνη ελπίδα που έχουν και η κατάρρευσή της είναι ένα βαθύ πλήγμα για τους ίδιους. Είναι η πρόοδος μια δικαιολογημένη ελπίδα για τον άνθρωπο; Από ορισμένες απόψεις είναι, διότι ο άνθρωπος έχει τη δύναμη να ελέγχει τη φύση σχεδόν χωρίς όρια και υπάρχει καθημερινή πρόοδος στην επιστήμη και στην τεχνική παραγωγή. Βέβαια για ορισμένους το ερώτημα παραμένει: Δικαιολογεί αυτή η πρόοδος την ελπίδα για την έλευση μιας εποχής πραγματικής ολοκλήρωσης; Σίγουρα. Η πρόοδος είναι μια δικαιολογημένη ελπίδα σε όλες τις στιγμές κατά τις οποίες εργαζόμαστε για ένα καθήκον. Είναι μια ελπίδα ότι κάτι καλύτερο και νέο θα αντικαταστήσει τα παλιά αγαθά και τα παλιά κακά.

Paul Tillich, Η ελπίδα ενάντια στην ελπίδα, εκδ. Firebrand

Λεξιλόγιο: 1. ευσεβή(ς) πόθο(ς): βαθύτερη επιθυμία που δεν ομολογούμε 2. ημισυνειδητή: ασαφής, αόριστη.

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Η ελπίδα ως κατόρθωμα

[Το κείμενο που ακολουθεί είναι δημοσίευμα του Παύλου Κόντου στην εφημερίδα Καθημερινή, 1-10-2018. Ο Παύλος Κόντος είναι καθηγητής Φιλοσοφίας στο Πανεπιστήμιο Πατρών.]

Η ελπίδα είναι πανταχού παρούσα στη ζωή μας, ευοδώνεται[3] ή ματαιώνεται, αναγεννιέται ή απαξιώνεται. Την επικαλούμαστε ή μας εγκαταλείπει σε στιγμές κρίσης· τη θεωρούμε φυσική συνέχεια της πραγματικότητας σε στιγμές ευημερίας. Λοιδορείται[4] από τους πραγματιστές (π.χ. τον Θουκυδίδη) και εκθειάζεται από τους ουτοπιστές (π.χ. τον Ερνστ Μπλοχ). Αυτό που μας διαφεύγει είναι ότι, ανεξαρτήτως συνθηκών βίου, το να ελπίζουμε συνιστά επίτευγμα.

Τι είναι η ελπίδα; Μια πρώτη απάντηση θα ήταν: η ελπίδα είναι συναίσθημα, όπως ο φόβος. Ενώπιον όσων φαντάζουν αβέβαια και απαιτούν την ανάληψη ρίσκου, αντιδράμε είτε με φόβο (μειώνοντας την έκθεσή μας στον κίνδυνο) είτε με ελπίδα (μην εγκαταλείποντας τα σχέδιά μας). «Πιστεύουμε ότι κάτι καλό θα προκύψει από τις ενέργειές μας» σημαίνει πως η ελπίδα ενσωματώνει την πεποίθηση ότι κάτι είναι εφικτό και την επιθυμία για την πραγμάτωσή του. Αν όντως η ελπίδα είναι συναίσθημα, τότε χαρακτηρίζεται από παθητικότητα. Δεν αποτελεί μια στρατηγική

που αποφασίζουμε να υιοθετήσουμε πράττοντας ως εάν η τελεσφόρηση[5] των πράξεών μας να ήταν πολύ πιο πιθανή από όσο πιστοποιούν τα δεδομένα.

Αν και εφικτές και επιθυμητές καταστάσεις είναι επίσης τα αντικείμενα της προσμονής, η ελπίδα συνοδεύεται από πολύ ασθενέστερη βεβαιότητα από όση η προσμονή. Ειδικότερα, αφορά μόνο τα αβέβαια μελλοντικά πράγματα μπροστά στα οποία κινδυνεύουμε να χάσουμε το κουράγιο μας και, ανάμεσά τους, μόνο όσα δεν ανάγονται πλήρως στη δική μας παρέμβαση, δηλαδή όσα μας υπερβαίνουν. Αυτό μπορεί να μεταφραστεί είτε σε πρόσκληση να διευρύνουμε στο μέλλον τις δυνατότητές μας, είτε σε επίγνωση της εξάρτησής μας από την παρέμβαση των άλλων (ή και της τύχης). Το πρώτο δείχνει ότι η ελπίδα αποτελεί όχημα για το πλάσιμο του εαυτού μας. Το δεύτερο ότι αποτελεί ένα φαινόμενο κοινωνικό: μαθαίνουμε να ελπίζουμε χάρη στο ότι, στην παιδική μας ηλικία, οι ενήλικες (οι «σημαντικοί άλλοι», όπως λένε οι ψυχολόγοι) συνέβαλαν ώστε να επιτυγχάνουμε τους στόχους μας. Αργότερα, ως ενήλικες, μπορούμε να ελπίζουμε διότι έχουμε εμπιστοσύνη ότι κάποιος θα μας συντρέξει. Η ελπίδα, λοιπόν, δεν αποτυπώνει τη στάση μιας υπεροπτικής βούλησης που αποπειράται να επιτύχει όσα επιθυμεί στηριζόμενη αποκλειστικά στις δικές της δυνάμεις, αλλά τη στάση εκείνου που συνειδητοποιεί τα όριά του και, ταυτόχρονα, πιστεύει ότι η πραγματικότητα, οι άλλοι, και η τύχη είναι φιλόξενοι στα σχέδιά του.

Μια ακριβέστερη απάντηση στο ερώτημα «τι είναι η ελπίδα;» θα ήταν: η ελπίδα είναι πιο σύνθετη από ένα απλό συναίσθημα· αποτελεί συστατικό της ικανότητάς μας για πράξη: Εμπεριέχει ένα ιδιαίτερο στοιχείο ενεργητικότητας: την ικανότητά μας να παράγουμε εικόνες για το πώς θα είναι τα πράγματα όταν θα έχουμε πραγματώσει τους σκοπούς μας, εικόνες που λαμβάνουν την πρώτη ύλη τους από τη μέχρι τώρα εμπειρία μας.

Λεξιλόγιο: 3. ευοδώνεται: πραγματοποιείται, 4. λοιδορείται: διακωμωδείται

5. τελεσφόρηση: εκπλήρωση

ΚΕΙΜΕΝΟ 3

Στην ελπίδα

Σε τι άθλιες συνθήκες ζει

στριμωγμένη μέσα μας

σα να’ ναι αέρας χωρίς φτερά

σα Κική να’ ναι φως

από τον ουρανό τιμωρημένο

στα σκοτεινά να πνέει

ανέχεται

να την ενοχοποιούν τα βάσανά μας

πως τ’ αμελεί

να την καταριούνται οι προδομένοι

λες κι είναι η μάνα του Ιούδα

τη ραπίζουν οι απώλειες

πως άλλα είχε υποσχεθεί

τα δέχεται όλα, ευγνώμων

αρκεί που μένουμε όλοι μαζί της

το απωθούμε

σα να μη συμβαίνει του φερόμαστε

κάπως ταπεινώνει να ελπίζεις

κι όμως

ενώ είναι πρωί

σα να νύχτωσε μοιάζει

όταν αντιληφθούμε ότι λείπει η ελπίδα

για λίγο δηλαδή κάνα δεκάλεπτο το πολύ

όσο για να ψωνίσει για μας από δίπλα

κάτι που έχει από παντού αλλού

εκλείψει.»

Κική Δημουλά, Τα εύρετρα, εκδ. Ίκαρος

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ Α

Πώς αντιλαμβάνεται την ελπίδα ο συντάκτης του Κειμένου 2 με βάση όσα υποστηρίζει στη δεύτερη και τρίτη παράγραφο; Να απαντήσετε σε 60-70 λέξεις.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ Β

Ερώτημα 1

α. Να εντοπίσετε τρία (3) στοιχεία προφορικότητας του λόγου στο Κείμενο 1 (μονάδες 6). Πώς συνδέονται με το επικοινωνιακό του πλαίσιο; (μονάδες 4)

Μονάδες 10

β. Να μετασχηματίσετε τον ευθύ λόγο σε πλάγιο στο απόσπασμα που ακολουθεί. (μονάδες 3) Ποιες αλλαγές παρατηρείτε στο ύφος του λόγου; (μονάδες 2)

Θα καταλήγαμε σε απόγνωση- μια λέξη που στα αγγλικά σήμαινε αρχικά χωρίς ελπίδα- ή σε θανατηφόρα αδιαφορία. Επομένως θέλω να θέσω το ερώτημα: Έχουμε δικαίωμα να ελπίζουμε;

Μονάδες 5

Ερώτημα 2

Ποια είναι η άποψη του συντάκτη στο Κείμενο 1 για τη σχέση της προόδου με την ελπίδα; (μονάδες 5) Θεωρείτε βάσιμο τον ισχυρισμό του; (μονάδες 5)

Μονάδες 10

Ερώτημα 3

Να προσδιορίσετε το είδος της σύνδεσης των προτάσεων στα παρακάτω αποσπάσματα (μονάδες 5) και να σχολιάσετε την επιλογή του από τον συντάκτη σε κάθε περίπτωση (μονάδες 5)

Κείμενο 1: Υπάρχει μια ιδέα που έχει κατακυριεύσει τη φαντασία του δυτικού ανθρώπου, αλλά έχει ήδη εξασθενίσει λόγω των φρικαλεοτήτων που έχουν συμβεί στον αιώνα μας.

Κείμενο 2: Η ελπίδα είναι πανταχού παρούσα στη ζωή μας, ευοδώνεται ή ματαιώνεται, αναγεννιέται ή απαξιώνεται.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Γ

Πώς παρουσιάζει την έννοια της «ελπίδας» το ποιητικό υποκείμενο; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας με την αναφορά σας σε τρία (3) εκφραστικά μέσα. Τι σημαίνει για εσάς «ελπίδα»; Να απαντήσετε σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Δ

Σε κείμενο που θα δημοσιεύσετε στο προσωπικό σας ιστολόγιο (350-400 λέξεις) παρουσιάζετε τους λόγους για τους οποίους ο άνθρωπος χάνει μερικές φορές την ελπίδα του αλλά και τη σημασία που έχει η ελπίδα στη ζωή όλων μας.

Μονάδες 30

ΣΠΟΥΔΗ